

Journal of Social Sciences

Volume 11 | Issue 2

Article 11

1974-01-01

โลกสมมติ

พิทยา สายชู

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss>

Part of the [Social and Behavioral Sciences Commons](#)

Recommended Citation

สายชู, พิทยา (1974) "โลกสมมติ," *Journal of Social Sciences*: Vol. 11: Iss. 2, Article 11.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cujss/vol11/iss2/11>

This Book Review is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Journal of Social Sciences by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

พัทธยา สายหู โลกสมมติ สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม ๒๕๖๖ ๒๔๔ หน้า ราคา ๓๖ บาท

หนังสือเรื่อง “โลกสมมติ” ของ ศาสตราจารย์ พัทธยา สายหู เป็นหนังสือเกี่ยวกับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้เขียนได้ “สมมติ” ขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาสังคมไทยปัจจุบัน เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการนำเอาแนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมและวัฒนธรรมมาอธิบายสังคมไทย แต่ลักษณะการอธิบายและลีลาในการเขียนมีลักษณะพิเศษแตกต่างกับหนังสือประเภทเดียวกัน กล่าวคือ ผู้เขียนพยายามใช้แนวความคิดรวมคือการ “สมมติ” ให้เป็นกรอบในการอธิบายสังคมไทย โดยถือว่าสังคมไทยทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เป็นเรื่องที่เราสสมมติกันขึ้นมาทั้งนั้นและจะต้องสมมติกันต่อไป จึงเป็นโลกสมมติที่ห่างไกลจากโลกธรรมชาติไปทุกที สำหรับลีลาการเขียนเป็นภาษาง่าย ๆ ก็จริง แต่ความจริงแล้วมีความวทวนทำให้ยากต่อการเข้าใจในบางตอน

ปัญหาของหนังสือแบ่งเป็นสามตอน คือ ตอนที่หนึ่ง เป็นเรื่อง สภาพของสังคมสมมติ ตอนที่สอง เป็น องค์ประกอบของสังคมสมมติ ตอนที่สาม เป็น ค่าของสังคมสมมติ และต่อท้ายด้วย บทกวีเรื่อง ผู้อ่านสามารถเข้าใจแนวความคิดของ โลกสมมติ ได้ในตอนหนึ่งโดยผู้เขียนได้เริ่มต้นด้วยการเปรียบเทียบสภาพสังคมยุคสุโขทัย ยุคอยุธยา ยุครัตนโกสินทร์ และยุคปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุหรือไม่ ไขว่คว้าเป็นเรื่องราวที่มนุษย์สร้างและสมมติขึ้นทั้งนั้น

นักปรัชญา เฮเกิล ได้เคยกล่าวถึงความสามารถของมนุษย์ในการสร้างสถาบันต่าง ๆ ขึ้นโดยเฉพาะ รัฐ ดังนั้น มนุษย์จึงต้องยอมรับอำนาจของรัฐ ในทำนองเดียวกัน โลกสมมติ ที่มนุษย์สร้างขึ้นจึงถูกพันบุคคลทุกคน โดยบุคคลไม่มีอำนาจเหนือและไม่สามารถแก้ไขโดยลำพังตนเองได้ บุคคลจะดีเลวจึงไม่ได้อยู่ที่ตัวเองอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ระบบ และโครงสร้างที่มนุษย์สมมติกันขึ้นมา โลกสมมติ จึงเป็นโลกที่ “สังคมเสื่อมเพราะคนทำ แต่คนก็ร่ายไถ้เพราะสังคมส่งเสริม”

ผู้เขียนได้กล่าวถึง โลกสมมติแบบชนบท ซึ่งไม่ห่างไกลสภาพธรรมชาตินักและ โลกสมมติแบบเมือง ซึ่งเป็นโลกอาศัยวัตถุและวิทยาการ แต่ทั้ง โลกสมมติแบบชนบท และ แบบเมือง เป็นโลกอนิจจัง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ชนบทกลายเป็นเมืองเล็ก เมืองเล็กกลายเป็นเมืองใหญ่ ผู้เขียนได้ตั้งปัญหาว่าเศรษฐกิจพัฒนาสังคมจริงหรือไม่ และเห็นว่า เศรษฐกิจไม่พัฒนาสังคมถ้าคนส่วนใหญ่ยังยากจนแต่คนจำนวนน้อยมี มีแต่ความขัดแย้งและอบุติธรรม สังคมพัฒนาต่อเมื่อคนในสังคมได้รับโอกาสเสมอกัน มีสิทธิเสรีภาพในการกำหนดชีวิตของตนเองและส่วนรวม เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการวางแผนโดยจงใจ ผลการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในรายได้ ผู้วางแผนจะต้องรับผิดชอบ นอกจากนั้น ผู้เขียนได้กล่าวถึงธรรมชาติของการขัดแย้งซึ่งเกิดขึ้นในสังคมที่พัฒนา แต่ไม่ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการขัดแย้งซึ่งทำหน้าที่ทางสังคมอย่างหนึ่งคือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้า แต่ได้ชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการพัฒนาจะมีผลตามมาคือ เกิดช่องว่างระหว่างมนุษย์ขึ้น และได้เสนอว่า ขณะที่สังคมกำลังพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาอุตสาหกรรม คนไทยต้องเลิกคุณค่าเก่า ๆ บางอย่างที่ได้จากสังคมเกษตร เลิกบ้ายสัวอำนาจเอาสบายทางลัดแบบอาศัยอิทธิพล หันมารับคุณค่าใหม่ ๆ เช่น อดทน ขยันในการทำงานและรู้จักเสียสละหากำไร มิฉะนั้นแล้วผลประโยชน์ก็คงไปรวมอยู่กับผู้มีอำนาจแบบเก่า ๆ คิดทำได้ตามใจคือไทยแท้ สุดท้ายก็ไม่มีบ้านจะอยู่ ไม่มีอยู่จะนอน

ตอนที่สอง กล่าวถึง องค์ประกอบของโลกสมมติ ได้แก่ วัตถุ มนุษย์และจินตนาการ เป็นโลกที่แตกต่างกับโลกที่บรรยายไว้ในหนังสือภูมิศาสตร์ ดาราศาสตร์ ธรรมชาติวิทยาหรือฟิสิกส์ เป็นโลกที่มนุษย์สร้างขึ้นโลกธรรมชาติขึ้นมาอีกที คือโลกที่ประกอบด้วยสิ่งที่มนุษย์ทำต่อเติมเสริมแต่งตัดแปลงธรรมชาติซึ่งถ้าไม่มีมนุษย์ โลกสมมติ ก็ไม่เกิดขึ้น มนุษย์สร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต นอกจากมนุษย์สร้างวัตถุมนุษย์ยังสร้างมนุษย์ด้วยกันด้วย มนุษย์อบรมมนุษย์ให้รู้จักระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม ส่วนจินตนาการคือสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยไม่มีตัวตน จับต้องไม่ได้ เช่น ความยุติธรรม ความดี ความชั่ว และศักดิ์ศรี เป็นต้น

ตอนที่สาม ได้กล่าวถึง ราคาและอนิจจังของโลกสมมติ คือ เป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ตั้งแต่การปฏิวัติสังคมนิยม อุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา ซึ่งมนุษย์มีการสมมติกันขึ้นเรื่อยไป การเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นโดยไม่หยุดยั้ง

หนังสือเรื่อง "นางนพมาศ" ได้กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ไว้ว่า "ครั้นเดือน ๔ ถึงการพระราชพิธีสมโภชจรณินท์ โลกสมมติเรียกว่าตรุษ" โลกสุโขทัยได้สมมติตรุษสงกรานต์ขึ้นเป็นประเพณีสืบต่อมาถึงปัจจุบัน แต่โลกปัจจุบันได้สมมติสิ่งต่าง ๆ ไว้อีกมากมาย หนังสือ "โลกสมมติ" เล่มนี้ก็เป็นผลิตผลของ โลกสมมติ ปัจจุบันเช่นกัน ในขณะที่เรากำลังช่วยกันสมมติ "โลกประชาธิปไตย" ขึ้นในสังคมไทย หลังจากที่พยายามสมมติหลายครั้งแล้วแต่ไม่สำเร็จ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้กล่าวไว้ แต่ผู้เขียนได้สรุปไว้ในหน้าสุดท้ายในเชิงวิงวอนว่า สิ่งทั้งหลายเป็นเรื่องราวที่เราสมมติกันทั้งนั้น เมื่อจะสมมติกันทั้งนี้ก็ควรสมมติให้เป็นประโยชน์ส่วนรวม ไม่ใช่เพื่อบุคคลใดคนหนึ่งหรือกลุ่มเดียว และเมื่อมนุษย์จะหยุดสมมติไม่ได้ก็ควรช่วยกันสมมติให้เป็นการพัฒนาชีวิตจริง ๆ ไม่ใช่สักแต่ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจกลายเป็นความเสื่อมก็ได้

สรุป หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่มีคุณค่าเกินราคาและน่าอ่าน โดยผู้เขียนได้อธิบายสังคมไทยในทัศนะทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จึงเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปและนิสิตนักศึกษา ที่จะใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยปัจจุบันต่อไป.

อำนวยการวิทย์ ขวัญชัย